

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXVI. Štev. 18 (839)

T R S T - 29. novembra 1974

100 lir

Dvobarvna Morova vlada bo šibka in neučinkovita

KPI v teh pogojih vztraja pri svojem predlogu o vladi demokratičnega zasuka

Po poldrugem mesecu, ki so ga označevala oklevanja vodstva krščanske demokracije pred izzivalnimi napadi socialno demokratične desnice in rovarjenja zarotniških skupin, je poslancu Aldu Moru uspelo tam, kjer ni prodrli Fanfani. Sestavil je novo vlado, v kateri bodo demokristjani in republikanci.

Ves politični lok je v tem dolgem času poudarjal, da je krizo treba pripisati v prvi vrsti pomanjkanju političnih stališč v izbirah demokristjanov, saj se ni hotela izreči niti o svojih zaveznikih v trenutku, ko bi se morala opredeliti med socialisti na levi in socialnimi demokrati na desni.

KPI je z opozicije vztrajno opozarjala na nevarnost paralize parlamenta, če bi se vodilne politične sile opredelile za pustolovski predlog o predhodnem razpustu parlamenta in napovedi novih političnih volitev. Morda je prav, da bralce opozorimo na odgovornost za to stališče, ki si ga je prevzela komunistična partija. Ni res, da bi se KPI bala novih volitev, saj je lahko moč sklepati, da bi kot taka na volitvah odločno napredovala: zadnje volitve na Tridentiskem, v srednji in južni Italiji so to zelo lepo dokazale. Toda komunisti so morali, v tem trenutku, še enkrat dokazati, da skladno s svojo politiko zagovarjajo v prvi vrsti interese celotne družbe, ne pa lastnih strankarskih interesov. Če je koristno za družbo, da se oblikuje nova vlada in parlament odloča o nujnih in dozorelih reformah, spremembah v gospodarskem in kreditnem sistemu, ukrepa proti naraščajoči inflaciji in dejanski recesiji, tedaj je KPI pravilno odločila in na vse kriplje agitirala proti razpustu tega parlamenta. Tako nam je uspelo prepričati tudi druge politične sile in osamiti pustolovce v PSDI in DC, ki so naravnost ali skrivaj na to računali. Krščanska demokracija, zato, ker se boji pomladanskih upravnih volitev, na katerih bi verjetno izgubila večje število glasov, kot pa na splošnopoličnih, socialni de-

mokrati pa zato, ker računajo na milijon glasov, kolikor je volilcev, ki bodo po vsej verjetnosti zapustili MSI. Za te desničarske glasove pa italijanska socialna demokracija na ameriški nasvet zastruje svoj protikomunizem iz časov hladne vojne in nastopa na tako pustolovski način.

Krščanska demokracija je torej morala izbirati, pa ni izbrala. Tudi tokrat ji je uspelo ustvariti šibko in neučinkovito vlado, ki jo že ob rojstvu spremlja nezadovoljstvo zaveznikov in krhanje koalicije "leve sredine" so poskrbeli s taktično vključitvijo tirolske SVP v skupino (nadaljevanje na 2. strani)

Po premostitvi krize na deželni ravni

Program novega deželnega odbora ne ustreza obstoječim potrebam

Vzporedno s premostitvijo vladne krize so premostili tudi krizo na deželni ravni, razlika pa je v tem, da so v Rimu sestavili dvobarvno vlado - krščanska demokracija in republikanci ob zunanji podpori socialistov in socialdemokratov - na deželni ravni pa je bil obnovljen levi center - krščanska demokracija, socialisti, socialdemokrati in republikanci.

Novi deželni odbor (deželna vlada) je takole sestavljen: predsednik: Antonio Comelli (DC), podpredsednik: Francesco De Carli (PSI), odborniki: Emilio del Gobbo (DC), kmetijstvo, gozdarstvo in gorsko gospodarstvo, Michelangelo Ribezzi (DC), krajevne ustanove, Sergio Coloni (DC), finance in splošne zadeve, Antonio Tripani (DC), higiena in zdravstvo, Nereo Stopper (DC), industrija in trgovina, Carlo Volpe (PSI), šolstvo, kulturne dejavnosti in strokovno izobraževanje, Bruno Giust (DC), javna dela,

Pravice koroškimi Slovincem

Deželno vodstvo KP Avstrije za Gradiščansko je izrazilo mnenje, da je gradiščanska deželna vlada z zavrnitvijo ugovorov izraženih v jugoslovanski notni v zvezi s položajem narodnostnih manjšin v Avstriji, "z vso jasnostjo pokazala, kako zelo se strinja s stališcem koroškega Heimatdiensta v njegovem boju proti slovenski manjšini".

Politiko avstrijskih oblasti v zvezi z narodnostnimi manjšinami je obsodil tudi dunajski tednik "Die Furche". List med drugim poudarja, da bi morala Avstrija sprejeti ukrepe za izpolnitev državne pogodbe, kar zadeva pravice manjšin. Opozarja tudi na posledice, ki bi nastale, če bi bilo to vprašanje internacionalizirano. Za Avstrijo, bi bilo to nadvse sramotno. Navaja tudi položaj koroških Slovincem kot zgled zanemarjanja obveznosti, ki jih ima država ter poudarja da Slovincem doslej niso prišli naproti, medtem ko je v Južni Tirolski, ki pripada Italiji, Avstrija zahtevala vse tisto, kar svojim manjšinam krati, čeprav jo veže državna pogodba.

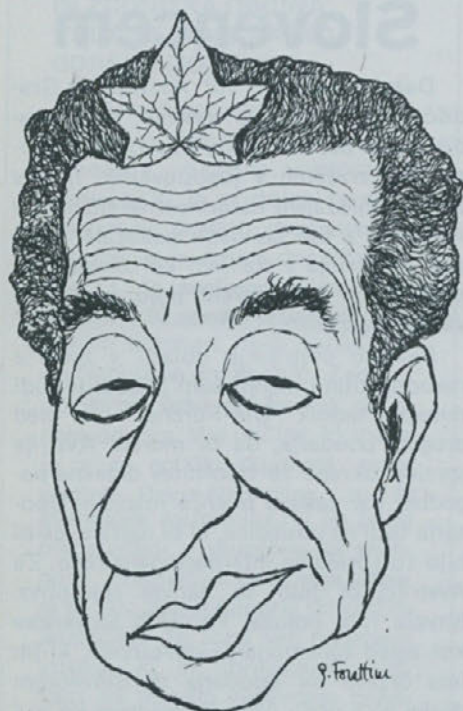
OBČNI ZBOR ZVEZE SLOVENSkih ŠPORTNIH DRUŠTEV

V nedeljo, 1. decembra 1974 bo v Gregorčičevi dvorani, Ulica Geppa 9 v Trstu, četrti redni občni zbor Zveze slovenskih športnih društev v Italiji. Začetek ob 9. uri.

Bernardo Dal Mas (PSDI), delo, socialno skrbstvo, odgovoren tudi za vprašanja izseljencev in zemljiških knjig, Giacomo Romano (DC), turizem, Renato Bertoli (PSDI), šport, rekreacija in mladinska vprašanja, Giovanni Cociani (DC), prevo- (nadaljevanje na 2. strani)

Tržaška folklorna skupina STU LEDI in moški pevski zbor TABOR z Opčin, s sodelovanjem tamburašev iz Boljunca priredijo pod pokroviteljstvom Slovenske prosvetne zveze večer ljudskih pesmi in plesov "U CELEM TRSTE LUČKE NI..." v tržaškem Kulturnem domu v soboto, 30. novembra 1974 ob 20,30 in v nedeljo, 1. decembra 1974 ob 17,30. Vljudno vabljeni.

Dvobarvna vlada

(“Panorama”)

strank, ki naj bi podpirale Mora v parlamentu, govorilo se je celo o vzdržanju liberalcev. Drugi dokaz izmikavanja pa ja sklep, da se oblikuje ne enobarvna demokristjanska vlada, temveč koalicijska vlada med DC in PRI. Na ta način je Fanfaniju uspelo prikazati pred javnim mnenjem, da se je odpovedal - v enaki meri - tako socialistom na levi kot socialnim demokratom na desni. Ker so pa prav slednji poldrugi mesec zavirali in minirali vsak resen poskus obnovitve vlade v Italiji, jim je DC “podarila” še najbolj okusni zalogaj: zadoščenje, da sta dva ministra, Taviani in Andreotti, bila odstranjena iz vlade, oziroma iz svojega resorja.

“Kazen” krščanske demokracije za ta svoja prvaka je cena, ki jo plačuje reakciji in zarotnikom, ki so se prečesto skrivali v senci nekdanjega obrambnega ministra in socialdemokratskega voditelja Tanassija. Taviani pa je kriv, da ni verjel več teorijam o “dveh ekstremizmih” in napovedal odločen boj proti pojavom fašizma. Zato je moral iz vlade, zato so mu odvzeli notranje ministrstvo.

Andreotti pa je, v očeh desnice, ki ga je do predvčerajšnjim imela za “svojega”, kriv, ker je v obrambnem ministrstvu skušal narediti red in storil svojo dolžnost (nič drugega, kot dolžnost), ko je dokumentacijo varnostne službe o zarotah proti republikli izročil sodstvu. Zato je moral iz obrambnega ministrstva, kamor se je vsidral poslanec Forlani, nekdanji Fanfanijev najtesnejši sodelavec.

Neglede na sestavo vlade, ki je izzvala predvsem v socialističnih krogih vidno negodovanje (ne pozabimo, da so v samem začetku socialisti postavili zahtevo, naj bo notranji minister član PSI ali vsaj

dosleden antifašist), bomo komunisti sodili Morovo vlado po njenih dejanjih in v parlamentu dosledno iz opozicije vodili pritisk, da bodo uresničene tiste spremembe in reforme, ki so potrebne za premostitev sedanje krize.

Vendar ne verjamemo, da bo vse lahko. Nasprotno je prav na gospodarskem področju ta vlada odraz pomanjkanja politične volje in fantazije v demokristjanski, stranki ki drži oblast v rokah, ne zna pa, kako jo usmerjati. Morova vlada je zato šibka že sama po sebi in le od nadaljnega razvoja političnih odnosov v parlamentu in državi bo od-

visen odgovor na vprašanje o možni novi vladi.

KPI v teh pogojih vztraja pri svojem predlogu o vladi “demokratičnega zasuk”, ki naj poudari nov način vladanja, sprejemanje predlogov ljudskih sil, demokratizacijo in moralizacijo političnega življenja, uresničevanje potrebnih socialnih in ekonomskih reform tako, kot jih zahtevajo delavci.

Prepričani smo, da razvoj dogodkov in čas dajeta prav komunistom, kajti neresena protislovja bodo usodno spet prišla na površje, morda s še večjo silo. Pred tem pa ne bomo odnehali.

Program novega odbora

zi, promet in vprašanja vojaških služnosti, Fabio Mauro (PRI), obrtništvo, združništvo, Alfeo Mizzau (DC) zaščita vrednot okolja in kulture. Podpredsednik De Carli je hkrati tudi odgovoren za načrtovanje in za proračun.

Novi deželni odbor se je predstavil deželnemu svetu na seji dne 22. t.m. Predsednik Comelli je bil izvoljen z 38 glasovi, 18 deželnih svetovalcev je oddalo bele glasovnice, en svetovalec pa se je glasovanja vzdržal. Na seji je bilo prisotnih 57 svetovalcev (trije so bili upravičeno odsotni).

Po novem sporazumu med strankami levosredinske koalicije so nastale nekatere spremembe v deželnem odboru, odnosno zamenjave. Za novega predsednika deželnega sveta je določen socialist Arnaldo Pittoni (PSI). To mesto je po zadnjih volitvah zasedel demokrstjan Berzanti, zapišča pa ga zaradi tega, ker odhaja na drugo vodilno mesto in ne more biti več v deželnem svetu.

Kot vidimo, ne gre za bistvene spremembe. Socialist bo sicer zasedel mesto predsednika deželnega sveta, a to mesto ima v glavnem predstavniki značaj, zato pa imajo (socialisti) v deželnem odboru manjšo težo kot so jo imeli doslej.

Na seji deželnega sveta, ki je bila dne 26. t.m., je predsednik deželnega odbora Comelli prebral novi program. Podčrtal je, da bo novi deželni odbor “branil demokratično družbeno ureditev, da odločno naspruje prevratniškimi fašističnim manevrom, da se bo zavzemal za omejitve posledic obstoječe gospodarske krize. Rekel je tudi, da novi deželni odbor name-rava imeti stalne stike s sindikati in da bo upošteval pozitivne prispevke komunistov, ki odražajo ljudske težnje”.

V zvezi z vprašanji slovenske narodnostne skupnosti v deželi Furlaniji-Juljski krajini je predsednik Comelli dejal, da “deželni odbor in večina potrjujeta svojo obvezo, da bodo z ustreznimi ukrepi zasledovali globalno zaščito slovenske manjšine in to na vseh zakonodajno-upravnih ravneh, na vsedravnih, na deželni in

krajevni ravni, da se zagotovi polna uvedba človeških, omikanih in demokratičnih pravic, ki jih je treba manjšini priznati na učinkovito obrambo njenih etničnih in kulturnih značilnosti. Dežela bo skušala v mejah svojih pristojnosti priznati zahteve etnične skupnosti na celotnem področju Furlanije-Juljske krajine”.

V programski izjavi predsednika Comellija je tudi rečeno, da je “treba nadaljevati obrambo krajevnih avtonomij in pristopiti k izvajanju reform; zahtevati od države izvajanje izvršilnih norm za rešitev osnovnih vprašanj razvoja dežela; da dežela potrjuje osnovna načela gospodarskega razvoja in to glede gospodarskega in urbanističnega načrtovanja, načrta izdatkov in vrednotenja krajevnih avtonomij; dežela se tudi obvezuje, da bo izvedla razne ukrepe za razvoj živinoreje, gradnjo ljudskih stanovanj in reforme avtobusnega prometa, izdelala bo tudi večletni načrt izdatkov

V programski izjavi je še več točk, ki so v zvezi s finančnimi in nekaterimi drugimi vprašanji, ob katerih pa se danes ne bomo zadrževali. O teh vprašanih bomo spregovorili po razpravah, ki bodo sledile tej izjavi.

V programski izjavi je rečeno, da bo novi odbor, poleg nakazil za kritje proračuna za leto 1975, predlagal tudi izredni finančni načrt v višini 55 milijard. Od teh naj bi 14 milijard namenili za gradnjo ljudskih stanovanj (10 za ustanovo IACP in 4 za gradbene zadruge), 5 milijard naj bi na osnovi zakona št. 167 prejele občine, 8 milijard na osnovi člena 54 krajevne ustanove za kritje prioritarnih potreb, 7 milijard krajevnim ustanovam za stroške na področju zdravstva, socialnega skrbstva in šolstva itd.

Za zaključek tokrat omanjamo le tisto poglavje, ki se nanaša na sodelovanje z deželami, ki mejijo na Furlanijo-Juljsko krajino. Predsednik Comelli je dejal, da novi deželni odbor “potrjuje veljavnost prijateljskih odnosov s Koroško, Slovenijo in Hrvaško in da izraža željo, da bi se čimprej popolnoma normalizirali odnosi

med Italijo in Jugoslavijo s pozitivno ureditvijo vseh odprtih vprašanj".

Čeprav so v novem programu deželnega odbora nekateri novi elementi, moramo poudariti, da je ta program nezadovoljiv. To je podčrtal tudi izvršni komitej KPI za Furlanijo-Julijsko krajino. Na seji, ki je bila dne 23. t. m., je komitej obširno razpravljalo o novem programu deželnega levega centra. V izjavi, ki je bila objavljena po tej seji, je med drugim rečeno:

Novi elementi programa so rezultat delavskih bojev in rezultat predlogov komunistov in socialistov. Ti pozitivni elementi se izražajo v jasnem stališču proti pustolovskim poskusom, da bi razpustili parlament, v sklepu, da se izdela izredni načrt izdatkov za družbene investicije, zlasti za gradnjo ljudskih stanovanj, za javna dela ipd.. Kljub temu, da je rečeno v programski izjavi, da bo novi deželni odbor upošteval prispevek opozicije, komunisti menijo, da še obstaja težnja po nadaljevanju diskriminacije. Že dejstvo, da je bil novi deželni odbor sestavljen ne da bi že prej razpravljali o novem programu, opozarja na element šibkosti in protislovja. Sicer pa tudi predlog, da se sestavi posebni načrt za posege dežele, ima določene negativne elemente. O vprašanih, ki so v zvezi z gorskimi skupnostmi se sploh ne govori. V tem pogledu ni nobene obveze za takojšnjo uveljavitev teh skupnosti. Prav tako ni niti besede o področnih komprensorijih. Novi program ne daje znakov volje po radikalni spremembi na gospodarskem področju, po pospešitvi uresničitve preosnov po dejanskem gospodarskem razvoju, skratka ne upošteva predlogov, ki so jih dali komunisti tudi med samo vladno in deželno krizo. Šibkosti novega programa se odražajo tudi v tistem poglavju, ki govori o sodelovanju z deželami, ki mejijo s Furlanijo-Julijsko krajino. Ni bila poudarjena mednarodna vloga, ki bi jo morala imeti Furlanija-Julijska krajina. Prav tako se šibkost novega programa odraža tudi v tistih točkah, ki govorijo o vprašanih slovenske narodnostne skupnosti, vojaških služnostih itd.

Toda največja šibkost tega programa je gotovo v tem, da ne govori o nujni potrebi po moraliziranju javnega življenja in spremenbi načina vladanja. To dejstvo potrjuje, da krščanska demokracija nima namena spremeniti svoje dosedanje usmeritve.

Zato komunisti kritizirajo novi program in to bodo jasno in odkrito povedali tudi med razpravo v deželnem svetu. Vsekakor se bodo komunisti borili za uresničitev programa, četudi je pomanjkljiv. KPI, kot najmočnejša opozicijska skupina, pa se ne bo omejila le na kritike, delovala bo za razvoj borbenega gibanja za okrepitev najširše enotnosti v vrstah ljudskega gibanja, za korenite spremembe v upravi dežele, za prenovitev družbe in za novo politično usmeritev v deželi in državi.

Razprava o devinsko-nabrežinskem regulacijskem načrtu

Osnutek načrta bi morali podvreči temeljitim popravkom

Iz dokumenta gospodarske komisije SKGZ

Razprava o regulacijskem načrtu devinsko-nabrežinske občine se nadaljuje. Spodletel je namen tistih, ki so svojčas menili, da bodo občane postavili pred izvršeno dejstvo. Poročali smo že, da so naši tovariši organizirali več krajevnih sestankov, na katerih so skupaj z drugimi občani razpravljali o regulacijskem načrtu. Občinski upravitelji so bili prisiljeni sklicati nekaj srečanj z občani. Iz teh sestankov in srečanj so izšli razni predlogi, ki jih mora sestavljalec osnutka regulacijskega načrta resno upoštevati. Svobodno izraženo voljo prizadetih občanov je treba spoštovati. Občani, ki stanujejo v zgornjih predelih občine zavračajo zlasti tiste toge predpise, ki ne dovoljujejo grandnje stanovanjskih ali gospodarskih poslopij izven vaškega jedra. Občutno je tudi nasprotovanje grandnji tako imenovanih residence-hotelov na obalnem področju, pa tudi pretirano razsežnemu področju, ki naj bi bilo namenjeno trgovinski dejavnosti. Obstaja bojazen, da bi se z uveljavitvijo takega regulacijskega načrta, kakršnega so si omissili v nekaterih krogih, močno razbohotila gradbena špekulacija, da bi se še bolj zmanjšalo etnično ravnotežje, seveda na škodo avtohtonega slovenskega prebivalstva.

V razpravo o novem regulacijskem načrtu devinsko-nabrežinske občine je posegla tudi SKGZ. Gospodarska komisija, ki deluje v okviru te krovne slovenske organizacije, je na podlagi študij Slovenskega raziskovalnega inštituta izdelala obsežen dokument o tem vprašanju. V tem dokumentu je poudarjeno, da je treba "zasnovo devinsko-nabrežinskega načrta podvreči temeljitim popravkom, da bodo tako prišli do izraza resnični interesi vsega prizadetega prebivalstva, zlasti avtohtonega slovenskega prebivalstva".

V dokumentu je med drugim rečeno: "Bistveno izhodišče osnutka novega regulacijskega načrta devinsko-nabrežinske občine, je naslonitev na nekatere znane postavke splošnega deželnega urbanističnega načrta in zlasti na nekatere poglede gospodarskega razvoja, kar je privedlo do zamisli devinsko-nabrežinskega prostora v funkciji povezovanja na osi Trst-Tržic. Tudi stopnja urbanizacije posameznih predelov občinskega ozemlja je imela pri osnutku regulacijskega načrta pomembno vlogo. To se kaže v osredotočenju donosnih dejavnosti, kot so gradbene, obrtniške, trgovinske in turistične v prostoru južno od avtoceste in ceste števil 202 (tj. tako imenovane "trbiške ceste", op. uredn.), medtem ko je področje severno od omenjenih cest namenjeno manj produktivnim, predvsem agrarnim dejavnostim, rekreaciji in naravnim rezervatom.

Ali je bilo ozemlje devinsko-nabrežinske občine v smislu izhodišč osnutka novega regulacijskega načrta dovolj temeljito obdelano, kot bi to zahteval poseben socialni in zlasti narodnostni položaj prebivalstva v tej občini, je vprašanje, na katero je treba odgovoriti bodisi v luči potreb domačega prebivalstva bodisi iz širše narodnostne perspektive.

Na sedanji stopnji obravnavanja problematike prostorskega urejanja v devinsko-nabrežinski občini je nujna korenita dopolnitev oziroma preusmeritev izhodišč in pogledov na prihodnji razvoj devinsko-nabrežinskega prostora, in to kljub dejstvu, da je v zadnjem času prišlo do pomembnih premikov pri zasnovi regulacijskega načrta, če naj bo ta načrt res smotrno sredstvo za življenje in razvoj tamkajšnjega prebivalstva. Odločitve na ravni regulacijskega načrta imajo močne posledice zlasti za domače, slovensko prebivalstvo, ki je zaradi znanih vzrokov izgubilo svojo naselitveno strnjeno in prišlo glede vpliva in oblasti v občini in v etničnem sorazmerju v podrejen položaj. Ta se zaradi burne urbanizacije, posledice dosedanjega regulacijskega načrta, utegne ob neustrezni izbiri prihodnje prostorske politike še nadalje poslabšati. Prav gotovo je tudi domače slovensko prebivalstvo soudeleženo pri procesu urbanizacije in ima zato tudi določene pogoje na nadaljnji razvoj raznih gospodarskih, zlasti turističnih, trgovinskih, kmetijskih in drugih dejavnosti v občini. Zanimarjanje panog in dejavnosti, pri katerih so Slovenci bistveno soudeleženi, bi utegnilo močno zavirati njih nadaljnji razvoj.

Temeljno vprašanje, o katerem se morajo izreči ne samo pripadniki manjšinskega, ampak tudi večinskega sistema, zlasti njegovi odgovorni dejavniki, je v tem, ali je mogoče pogoje in pričakovanja slovenskega prebivalstva povsem podrediti določeni viziji razvoja, ki je vsaj kot kaže osnutek regulacijskega načrta devinsko-nabrežinske občine, osredotočena na koncentriranje raznih dejavnosti (obrnitiških, trgovinskih, turističnih), na prostor južno od avtoceste in ceste števil 202. To je namreč vezano na visoke denarne naložbe in visoko stopnjo poslovne organiziranosti, česar trenutno domače prebivalstvo še ne premore. Do-

Regulacijski načrt

mače prebivalstvo se ne more povsem prepustiti logiki tržišča, dobiti mora take inštrumente nadzora nad dogajanjem (s tem, da se poveri občini priprava podrobnih načrtov za omenjena področja), da bodo njegove pravice in koristi zaščitene tudi v daljšem časovnem razponu. Na drugi strani pa je potrebno omogočiti naravni razvoj kraških vasi in raznih tradicionalnih dejavnosti v njih ne samo zato, da ne bi vsebinsko povsem obubožale, ampak tudi zaradi potrebe po pametni razmestitvi delovnih mest.

Izhajati je treba iz možnosti, potreb in težnj članov manjšinskega sistema, mimo katerih ne sme nobeno načrtovanje o prihodnji namembnosti in uporabnosti prostora ne glede na upravne meje. V tem primeru to pomeni, da se problematika domačega slovenskega prebivalstva ne more ugodno reševati, izhajajoč iz nekih splošnih stališč, še manj naknadno z nekaterimi koncesijami, ampak samo s priznanjem posebnosti in svojevrstnosti problematike tega prostora.

Ko dokument razpravlja zadevah, ki so v neposredni zvezi z vprašanji zemlje in gradbene dejavnosti, ugotavlja naslednje:

"... Ne gre zgolj za nadomestitev izgubljenih dobrin, gre prevsem za perspektive razvoja manjšinskega sistema, kate-rega si ne moremo zamisliti brez ohranitve naselivitvene strnjnosti avtohtonega, slovensko govorečega prebivalstva in brez ohranitve dobrin zemlje ter posredno brez nadzora nad dogajanjem v prostoru in gospodarjenjem z njim. V teku je močno spreminjanje socialnih značilnosti domačega, slovensko govorečega prebivalstva in torej preoblikovanje tradicionalnih dejavnosti in spreminjanje namembnosti zemljišč. S pretakanjem blaga in širjenjem novih dejavnosti se močno spreminja tudi vloga devinsko-nabrežinske občine in s tem tudi domačega prebivalstva. V tem trenutku sta za razvoj manjšinskega sistema nevarni obe skrajnosti, tako onemogočanje vrste dejavnosti na omenjenem severnem področju kot tudi prehitro, intenzivno in nenadzirano izrabljanje prostora na južnem, obalnem predelu. Onemogočanje širjenja vasi in torej njenega naravnega razvoja, ki se kaže v prepovedi kmetijskih, obrtniških in rekreacijskih objektov v severnem pasu, oziroma določitev širokih zelenih površin za rekreacijo in nediferenciran režim za izrabljanje teh površin in tudi tistih znotraj kraških rezervatov, lahko opazovalec razume kot rezerviranje teh površin večinskemu sistemu za njegove prihodnje potrebe (danes ima na razpolago tiste v obalnem pasu, kjer so se osredotočili njegovi interesi).

Onemogočanje gradenj zunaj vaških jeder ima v naših razmerah še drugo negativno posledico, razvrednotenje

zemlje, kar vodi v cenen odkup zemljišč največkrat za prihodnje potrebe večinskega sistema. Treba je torej najti način, da se gospodarska vrednost zemlje ohrani. To se lahko doseže s tem, da se omogoči gradnja obrtniških, rekreacijskih in kmetijskih objektov".

Dokument obravnava tudi kmetijsko dejavnost in med drugim pravi:

"Kmetijska dejavnost, ki se tudi v devinsko-nabrežinski občini preusmerja k sodobnejšim oblikam, se bori z vrsto težav. Te izhajajo iz revnosti kraškega sveta, pomanjkanja delovne sile, stisnjenosti v starem vaškem jedru, so pa tudi težave upravnega značaja, ko npr. pretogno spomeniško varstvo ali omejevalni predpisi glede gradenj v pasu zunaj vasi povsem onemogočajo uresničevanje raznih pobud.

V dobi čedalje večjih naložb za razmah živinorejske dejavnosti in specializiranega kmetijstva mora tudi regulacijski načrt, in posredno gradbeni pravilnik, biti tako zamišljen, da bo kmetijsko dejavnost podpiral, ne pa s togimi predpisi povsem onemogočal, kot je, žal, težnja nekaterih deželnih strokovnih krogov".

Ko dokument obravnava vprašanje turizma, med drugim ugotavlja, da je celotno ozemlje devinsko-nabrežinske občine kot nalašč za turistično dejavnost in nato pravi, da "v nobenem primeru ni zato dopustna izraba tega edinstvenega prostora za gradnjo tako imenovanih residence-hotelov, Gradnja teh objektov bi v bistvu pomenila tudi nov špekulantski napad na narodnostni značaj slovenskega ozemlja. Vso obalo in neposredno zaledje naj bi spremenili v rekreacijski prostor javnega značaja."

Dokument se zatem dotakne tudi drugih aspektov turizma, omenja tako imenovani kmečki turizem, ki naj bi ga uvajali, omenja dalje trgovinsko področje odnosno trgovinski center, ki ga predvideva osnutek regulacijskega načrta in bi ga je treba preveriti v smislu načel in potreb domačega prebivalstva, omenja tudi obrtniško področje in kamnolome ipd., v sklepnih mislih pa poudarja, da "slovenska javnost posebno pozorno spremlja razprave o regulacijskem načrtu devinsko-nabrežinske občine in da je zato razumljivo, da bo še zlasti s posebno občutljivostjo spremljala njen nadaljnji razvoj, kajti ne sme se pozabiti, da je prostorsko načrtovanje pri nas tudi narodnostno politične narave".

Zgoniška občinska uprava nam je poslala naslednje obvestilo s prošnjo, da ga objavimo:

"Župan zgoniške občine Josip Guštin je prekinil, s postopkom št. 2800 z dne 9.11.1974, gradbena dela družbe DELTA iz Trsta, ki gradi kompleks hotela-motela v bližini državne ceste št. 202. Župan je odredil prekinitev zaradi tehničnih ugotavljanj vsled pritožb, ki jih je občina prejela".

ZGONIK

Proslava obletnice oktobrske revolucije

Prejšnji teden, v petek zvečer, je zgoniška prosvetna dvorana bila nabito polna, da so ljudje celo stali ob stenah in se stiskali ob vogalih. Občinska sekcija KPI je namreč proslavljala obletnico oktobrske revolucije in uspeh v kampaniji včlanjevanja: 108 vpisanih članov v partijo, od katerih jih je petnajst prvič zaprosilo za partijsko izkaznico. In še to so skoraj sami mladinci!

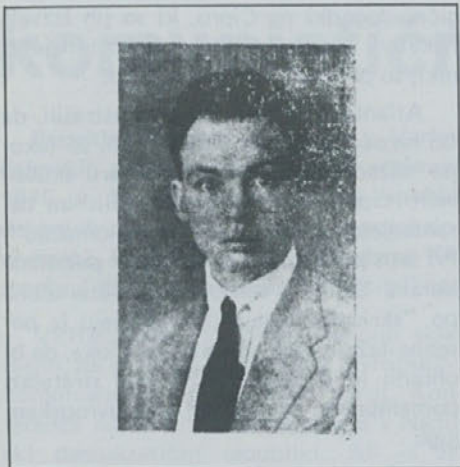
To je supeh, s katerim se tovariši v zgoniški občini lahko opravičeno postavljajo in s tem gradijo temelje obnovljene politične prisotnosti na tem važnem kraškem področju. Mladi so s tem, da so vstopili v partijo, dokazali, da razumejo pravilnost njene politike in pripravljeno, da prispevajo k njeni rasti. Zgoniški partiji pa je to zaradi njene zavzetosti v občinskih stvareh, zaradi nujnosti oblikovanja najširše enotnosti vseh demokratičnih in naprednih sil, zaradi nujnosti novega zagona v enotnem nastopu vseh Slovencev v obrambi svojih manjšinskih pravic, nujno potrebno.

Na proslavi je v imenu tržaškega vodstva KPI spregovoril Stojan Spetič, ki je še posebej poudaril, kako smo komunisti sedaj v ospredju zanimanja vseh družbenih slojev. Od slovenskih katoličanov tja do srednjih slojev naše družbe je "komunistično vprašanje" iz dneva v dan bolj aktualno, saj se z njim spoprijemajo na nov način, marsikdaj brez preteklih predsodkov. To pa nalaga komunistom nove dolžnosti, težje odgovornosti. Mladi pa bodo morali, s svojim kritičnim odnosom do sedanjih razmer, s svojo mladostno nestrpnostjo in hkrati s svojo disciplinirano zavzetostjo prispevati k temu, da bodo navezani stiki, novi dialogi, politika enotnosti postali tudi dinamična stvarnost na našem Krasu.

V kratkem bodo občinske volitve in prva naloga mladih komunistov bo, da se resno spoprimejo z vprašanjem utrditve ljudske povezanosti in enotnih oblik vodenja občinske uprave, da bodo kot doslej in še bolj kot doslej prišla z močjo v ospredje stališča, ki povezujejo socialni napredek našega ljudstva z neodtujljivimi pravicami slovenske narodne skupnosti.

Po Spetičevem nagovoru in pozdravu tajnika sekcije iz Zgonika, tovariša Godniča, je ubrano zapel več narodnih in revolucionarnih pesmi mladinski mešani pevski zbor "Rdeča zvezda", ki je še enkrat pokazal, kako tesno je povezan z vsem, kar je naprednega in domačega v Zgoniku.

Ob 50-letnici smrti tov. Jožeta Pertota

Dne 2. decembra 1974 bo minilo petdeset let od dneva, ko je umrl tovariš Jože Pertot s Kontovela, eden izmed najožjih sodelavcev Ivana Regenta, urednik "Dela".

"Jože Pertot je bil z dušo in srcem vdan proletariatu in njegovi predstraži komunistični partiji. Bil je mož, kakor da je izklesan iz kraškega kamna. Kakor je bil brezmejno dober in ljubezniv napram revežem in brezpravnim, tako je bil neizpros in nepopustljiv proti vsem nasprotnikom proletariata. Srednja pot mu je bila tuja in v boju je bil vedno v prvih vrstah pripravljen, da osebno plača za svoje prepričanje, ki je bilo trdno in ni nikdar poznalo dvoma.

Sin kmečko-delavske družine je prišel zgodaj v vrste proletarskega gibanja. Kot mlad gimnazijec je v družbi tovarišev ustanovil mladinski odsek Ljudskega odra. Zaradi svojega prepričanja, ki ga ni bil v stanu zatajiti pred nikomur, je bil izključen iz šole. Učil se je izven šole in si oskrbel globoko in resno izobrazbo. Najbolj ga je zanimala sociologija.

Kmalu po končani vojni je prevzel uredniško mesto pri "Delu". Bil je član komunistične struje v (takratni) socialistični stranki in po kongresu v Livornu je sledeč svojemu prepričanju vstopil v komunistično partijo.

Po požigu uredništva in tiskarne "Lavoratore" in "Dela", ko sta začela lista zopet izhajati, je prevzel mesto ranatelja "Dela". Na tem odgovornem mestu je ostal v najtežjih in zelo nevarnih trenutkih. Leta 1922 je bil iz uredništva odpeljan v zapor, odkoder se je vrnil na smrt bolan. Niti bolnemu niso dali miru. Policija ga je neprestano nadlegovala s preiskavami in žuganjem. Odšel je v bolnišnico a tudi tam ni našel zaželjenega in potrebnega zdravja..." (odlomek iz biografije, ki je bila objavljena v "Delu" dne 4.12.1924).

Tovariša Jožeta Pertota so pokopali na Kontovelu. Njegov pogreb se je spremenil

v mogočno protifašistično manifestacijo, kar je bilo za tiste čase in okoliščine zelo tvegano.

"Delo" je objavilo tudi besedilo sožalja, ki so ga poslali tovariši iz Boljunca. To se glasi:

"Revolucionarni delavci in kmetje iz Boljunca izražajo svoje sožalje družini pokojnega Jožeta Pertota. Ti, dragi Jože, nam boš ostal v neizbrisnem spominu. Sledili bomo tvojemu vzgledu in dali bomo, ako bo to potrebno, tudi življenje - kakor si ga dal ti - da zasije zlata zarja svobode".

Vecer slovenskih in italijanskih pesmi

Slovensko prosvetno društvo Srečko Kosovel, Pro Loco v Ronkah in Slovenska prosvetna zveza priredijo v Ronkah v soboto, 30. novembra 1974 ob 20,30 v kinodvorani Rio VEČER SLOVENSKIH IN ITALIJANSKIH PESMI. Nastopajo: Moški zbor Jezero iz Doberdoba, moški zbor Giuseppe Verdi iz Ronk, zabavni ansambel Lojze Hlede iz Števerjana, tamburaški zbor iz Škofje Loke in moški zbor S. Ambrogio iz Tržiča.

Vljudno vabljenj.

25 let plodnega dela moškega pevskega zbor Vesna v Križu

Moški pevski zbor Vesna v Križu bo v nedeljo, 8. decembra 1974 slovesno poslavil 25-letnico svojega delovanja. Skupaj s pevci bo ob tej priložnosti tudi zborovodja Frančko Žerjav proslavil svoj "srebrni jubilej". Za to priliko pripravlja prosvetno društvo "Vesna" izredno kulturno prireditev v kriškem Ljudskem domu, na kateri bodo sodelovali tudi nekateri okoliški pevski zbori in en zbor iz Slovenije.

Moški zbor Vesna je bil ustanovljen spomladi leta 1949. Njegovo delovanje je bilo vselej zelo razgibano. Nešteto krat je nastopil na najrazličnejših prireditvah, proslavah, komemoracijah, na pogrebnih svečanostih pa tudi na številnih političnih manifestacijah. Imel je seveda tudi več samostojnih koncertov doma, v drugih krajih naše dežele, v raznih krajih Italije in Slovenije. Sodeloval je na mnogih zborovskih revijah, med katerimi je zlasti

pomembna revija Primorska poje. Slovensko narodno in revolucionarno pesem je ta zbor ponesel tudi v Milan, Neapelj, Brescia, kjer je sodeloval na pomembnih manifestacijah. Posebno uspešen je bil samostojni koncert v mestu Mira. Zbor Vesna ima tudi redne stike z bratskim društvom Svoboda II v Trbovljah, z zborom Franc Zgonik v Braniku. Lani je sodeloval na pevski reviji v Šent Vidu pri Stični, kjer se je dobro izkazal. V zadnjem času tesno sodeluje z mešanim zborom Primorec iz Trebč, katerega že nekaj časa vodi Frančko Žerjav.

Ob tej pomembni obletnici čestitamo tistim pevcem, in seveda tudi Frančku Žerjavu, ki so vseh 25 let ostali zvesti zboru in ki, ne glede na težave, katere srečujejo pri svojem delovanju, uspešno nadaljujejo starodavno tradicijo, na katero so upravičeno ponosni kriški vaščani.

Tone Gerlanc

V sredo, 27. t.m. je v starosti 74 let preminil tovariš Tone Gerlanc s Kontovele. Dokončana je biografija človeka, ki je od mladih let aktivno deloval v vrstah tržaškega delavskega gibanja in v ljudskih kulturnih organizacijah. 19 let je bil star tedaj, ko se je pridružil organizaciji, ki so jo snovali in utrjevali njegovi sovaščani Ivan Regent, Jože Pertot, Jože Starc, Tonetov starejši brat Jože in drugi. Nekaj časa je vodil kontovelski Ljudski oder, ki je bil izredno delaven, uredil je tudi knjižnico, ki je bila ena izmed najbolj bogatih na Tržaškem.

V letih po prvi svetovni vojni je aktivno sodeloval v bojih proti porajajočemu se fašizmu, bil je na barikadah ter se boril proti škvadrstičnim tolpom, ki so se besno zaganjale proti delavskim ustanovam in sedežem slovenskih organizacij. Sodeloval je v obrambi Delavskega doma v Trstu, tiskarne "Lavoratore", v kateri so tiskali tudi Delo, Narodnega doma in drugih sedežev. Zaradi udeležbe v teh bojih je bil leta 1921 nekaj časa v ječi. Aktivno je sodeloval z organizacijo mladih komunistov v mestu, leta 1921 pa se je pridružil novoustanovljeni KPI in postal njen aktivist.

Ko se je v Trstu začelo organizirati odporniško gibanje je bil tovariš Tone med prvimi, ki so spopadli z novimi in zelo težkimi nalogami. Leta 1944 je bil izbran za tajnika II. mestnega rajona. Tik pred zaključkom vojne je prevzel operacije za prevzem vojaške bolnišnice v Trstu in dosegel predajo brez prelivanja krvi in brez opustošenja te, zlasti za tiste čase, nujno potrebne zdravstvene ustanove.

Tudi po osvoboditvi je z veliko vnemo delal v naših organizacijah. Nekaj časa je bil član CK KP Tržaškega ozemlja, delal pa je tudi v sindikalni organizaciji. Nekaj let je bil tudi član pokrajinskega sveta v Trstu.

Več let je bil podpredsednik Slovensko-hrvatske ljudske prosvete, sodeloval je

Pomen Cipra za strategijo NATO

Proces popuščanja napetosti in temeljite spremembe v odnosih med državami z različnimi družbenimi sistemi, ki so danes mogoče zaradi miroljubne zunanje politike Sovjetske zveze in drugih socialističnih držav, so zapisali v sodobno zgodovino že veliko pomembnih strani. Boj za pospešitev popuščanja napetosti in za miroljubno rešitev mednarodnih problemov pa poteka ob ostrih spopadih z vojaškimi in nazadnjaškimi silami. V raznih delih sveta še zmeraj obstajajo žarišča napetosti. Tako poudarja sovjetski časopis "Novoje vremja". List tako nadaljuje:

Že nekaj let je eno izmed takšnih žarišč Sredozemlje, zlasti njegov vzhodni del. Temu se je ob arabsko-izraelskemu spopadu pridružila nova in zelo nevarna zaostritev vojaško-političnega stanja. Tra-

gični dogodki na Cipru, ki so jih izzvali nekateri krogi NATO in njihovi najemniki, so povzročili še hujšo krizo.

Atlantski strategji, ki so se ustrašili, da bo razpadlo njihovo južno krilo, so takoj po nazadnjaškem puču na Cipru skušali rešiti ciprsko vprašanje z zakulisnim barantanjem in s "telefonsko diplomacijo". Pri tem pa so vztrajno zavračali pozitivne korake OZN in varnostnega sveta. Želje po "skrivnih pogajanjih" izhajajo iz posebne težnje tega agresivnega bloka, da bi ohranil in povečal nadzor nad strateško pomembnim območjem na evropskem jugu.

Kako pomemben je Ciper za natovsko strategijo je mogoče brati tudi v ameriškem tisku. Časnik "Christian Science Monitor" (13.8.74) je poročal, da je osrednji obveščevalni urad ZDA uporabljal svojo radijsko postajo v Karavasu (na severni obali Cipra). To pa je le ena izmed obsežnega omrežja ameriških prisluškovalnih postaj, ki zbirajo podatke za vlado ZDA in za vlade nekaterih drugih porabnikov.

Države NATO pa imajo na Cipru tudi pomembnejše objekte. To so angleške "suverene" baze v Episcopiji, Akrotiriji in Dekeliji, ki so, če že ne "de iure", vsaj "de facto" pod splošnim poveljstvom NATO. Tu je natovski center za radijski nadzor in obveščevanje v vzhodnem Sredozemlju. O Cipru so govorili tudi kot o oporišču za šesto omeriško ladjevje, če bi izbruhnila vojna.

Pariški časnik "Aurore" je poročal, da se američani neposredno zanimajo za Ciper tudi zato, ker je na tem otoku postavljen poseben radar za odkrivanje medcelinskih raket. Po izbruhu vojaških akcij na Cipru je Washington razmišljal celo o tem, da bi izkrcal čete, ki naj bi poskrbele za varnost te naprave.

Nič manj ni pomembno to, da je Ciper vezni člen med ameriški vojaškimi oporišči v Grčiji, Turčiji in na Kreti. Kot je pisal že na začetku ciprske krize ameriški opazovalec James Restom, so ameriške poti za oskrbovanje bližnjevzhodnega območja iz zahodne Evrope odvisne predvsem od oporišč na grškem ozemlju.

Tako ni čudno, da hočejo voditelji NATO še bolj pritegniti Ciper v vojaško območje svojega pakta.

Toda voditelji NATO so zelo zaskrbljeni zaradi razvoja dogodkov v Grčiji. Zato pritiskajo na Grčijo, da bi jo spet pritegnili v svojo vojaško organizacijo, istočasno pa iščejo druge variante za namestitve vojaških oporišč na drugih območjih Sredozemlja, predvsem na italijanskem polotoku.

PRISPEVKI ZA TISKOVNI SKLAD "DELA"

Bruno Škerk, Nabrežina postaja, je v počastitev spomina svojega brata Alojza prispeval za tiskovni sklad "Dela" 5.000 lir.

Poslanec Albin Škerk je v počastitev spomina svojega očeta, ki je umrl pred enim letom, prispeval za sklad "Dela" 10.000 lir.

Svetka Križmančič iz Bazovice je v počastitev spomina Justa Grgiča iz Bazovice darovala za sklad "Dela" 2.000 lir.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

BALETNA ŠOLA S S G V TRSTU

Stalno slovensko gledališče vabi k vpisu v baletno šolo, ki jo bosta vodili priznani pedagoginji Nada Križmančič in Selma Micheluzzi. Pouk se bo vršil v Kulturnem domu v Trstu. Vpisovanje na upravi SSG od 8. do 14. ure. V baletno šolo se sprejmejo kandidatke in kandidati od 6. leta starosti dalje. Pouk se bo predvidoma pričel prve dni decembra.

Vpisnina znaša 1.000 Lir, šolnina pa mesečno 7.000 Lir.

s prosvetnimi društvi v mestu in na podeželju ter pomagal uglajevati pot za združitev Slovensko-hrvatske ljudske prosvete s Slovensko prosvetno zvezo.

Jesen svojega življenja je tovariš Tone preživel v krogu svoje družine. Zdravstveno stanje mu ni dopuščalo, da bi še naprej aktivno deloval v naših vrstah, je pa z živim zanimanjem spremljal vsa dogajanja.

Tovariša Toneta Gerlanca bomo ohranili v hvaležnem spominu.

Tržaška federacija KPI, sekcija KPI za Prosek-Kontovel in uredništvo Dela izražajo globoko sožalje vsem žalujočim svojcem.

Gian Carlo Pajetta o varšavskem srečanju

Skupna akcija evropskih komunističnih partij

Preteklega septembra so se v Varšavi sestali predstavniki 28 komunističnih in delavskih partij Evrope. Na tem srečanju so se dogovorili, da bo v prvi polovici leta 1975 v Nemški demokratični republiki evropska konferenca komunističnih in delavskih partij. O tem, kako je potekalo srečanje v Varšavi in v zvezi s pripravami na evropsko konferenco je član vodstva KPI tovariš Gian Carlo Pajetta, ki je v Varšavi zastopal KPI, dal za revijo "Rinascita" naslednji intervju:

VPRAŠANJE: V Varšavi je bilo sklenjeno, da se skliče konferenca evropskih komunističnih in delavskih partij. Konferenca naj bi bila prihodnje leto v Nemški demokratični republiki. Ali je že določena platforma te konference?

ODGOVOR: To, čemur pravimo varšavsko srečanje, bo prešlo v anale ali zgodovino delavskega gibanja kot prvo srečanje evropskih komunističnih partij. To srečanje je omogočilo prvo oceno sedanjega položaja in perspektiv, ki se odpirajo, kljub temu pa je bilo to preliminarno srečanje, na katerem so morali prevladati metodološki elementi ter razprava o organizacijskih vprašanjih. Prva točka dnevnega reda je bilo vprašanje, ali naj se konferenca evropskih komunističnih partij skliče ali ne. Dogovorjeno je, da bi konferenco lahko sklicali in da konferenca bo, vendar mora biti jasno, da to srečanje ni bilo zasedanje same konference, temveč nujno potreben uvod vanjo.

Potrebno pa je poudariti, da so bili elementi metode in organizacijska vprašanja obravnavani s političnega stališča.

V ta okvir spada tudi sklicevanje KPI na jaltsko spomenico in poudarjanje elementa enotnosti v različnosti. To ni bilo stališče samo ene partije, saj ustreza sedanjemu položaju komunističnega in delavskega gibanja.

VPRAŠANJE: Sklepno sporočilo varšavskega srečanja govori tudi o sporazumu udeleženih partij glede demokratičnega duha, ki bo preveval priprave na samo konferenco. Kaj v praksi pomeni ta sporazum?

ODGOVOR: Storili smo vse, kar je bilo v naši moči, da bi račistili vsa vprašanja, ki bi lahko vznemirjala udeležence te konference, ne zato, da bi omejili razpravo, temveč zato, da bi omogočili izmenjavo različnih izkušenj ter konfrontacijo obdelav in idej v odkriti razpravi o konkretnih vprašanjih. Nočemo postaviti nobenega veta, ker bi se bali kakršnegakoli "vmešavanja" v spopadih tistih, ki bi želeli ali hoteli povedati morebitne kritične pripombe. KPI je pripravljena odgovoriti na kakršnokoli ugovarjanje ali vprašanje, ki bi lahko nastalo med razpravo. Vprašanje je, kakšna resolucija bi lahko zaključila to

konferenco in kako bomo prišli do nje. Za nas je bilo vedno jasno, da ne more biti odločitev, ki bi za nekatere prišle od zunaj ali ki bi predstavljale nakakšno obveznost do drugih; problem je v tem, kako soglasno izreči sodbo o sedanjem položaju te; prikazati splošne cilje politike, v kateri bi vsaka partija našla sama sebe in ki bi ji lahko služila kot vodilo za delovanje.

VPRAŠANJE: Kako in kdaj je nastala zamisel o tej evropski konferenci in iz katerega razloga je bila Komunistična partija Italije med njenimi pobudniki?

ODGOVOR: Bilateralni odnosi med komunističnimi partijami so bili v zadnjem obdobju čedalje intenzivnejši. Pokazali so se zelo plodni in sposobni za nadaljnji razvoj. Večkrat se je pojavilo vprašanje, ali bi bila smiselna konferenca evropskih komunističnih partij. Tako vprašanje je bilo postavljeno že v začetku leta 1973 med srečanjem tovariša Brežnjeva z delegacijo KPI, ki jo je vodil tovariš Berlinguer. Tedaj je bilo sklenjeno, da se bo o tem vprašanju začelo govoriti takoj, ko se bo pri drugih partijah pokazalo podobno zanimanje. V Varšavi smo ugotovili, da konferenca ni samo mogoča, temveč tudi koristna in potrebna zaradi novih problemov, ki se porajajo, in zato, ker je analizo položaja mogoče poglobiti samo, če ga gledamo iz različnih zornih kotov in če k temu prispevajo različne izkušnje.

Položaj komunističnega in delavskega gibanja v Evropi je seveda zelo raznovrsten. So partije, ki predstavljajo državno oblast, ki imajo bistveno vlogo v gospodarskem življenju Evrope in imajo odločilno funkcijo pri politiki popuščanja napetosti. So partije, ki so same organizatorji širokih množic, hkrati pa so del širših enotnih gibanj. Druge partije so, zlasti v zadnjem času, skupno z drugimi demokratičnimi in protifašističnimi silami spravile v krizo diktatorske režime. In končno so tudi take partije, katerih vpliv je še omejen in ki v bistvu opravljajo funkcijo kritika in spodbudnika v okviru delavskega gibanja, kjer prevladujejo druge skupine, recimo vsaj socialdemokratske.

VPRAŠANJE: Ali naj varšavsko srečanje pomeni, da so danes ugodne raz-

mere za povečano enotno prizadevanje delavskih in komunističnih partij v Evropi?

ODGOVOR: Če bi postavili vprašanje, ali je večja ali manjša enotnost, ali je mogoča večja enotnost kot v preteklosti, bi morali najprej razjasniti, kaj razumemo pod to besedo. Če bi v tem gledali možno ali samo zaželeno obnovev Kominterne ali Kominforma ali kakorkoli centralizirane organizacije ter povezane z eno točko, ki bi veljala kot direkcija ali kot vodstvo, bi zagrešili hud anahronizem; pozabili bi na izkušnje, ki smo si jih pridobili v zadnjih letih in ki nas postavljajo pred to, kar smo označili kot novi internacionalizem. Ne smemo gledati kot tisti, ki vidijo današnje dejanske razlike v politiki raznih komunističnih in delavskih partij kot nekaj, kar naj bi nasprotovalo neki namišljeni enotnosti, izven konkretnega zgodovinskega razvoja.

Ko govorimo o enotnosti v raznolikosti, o kateri govorijo jaltski zapiski, ni to samo nekaj formalnega, temveč hočemo spomniti predvsem same sebe na to, kar je danes dejstvo, na porajajoči element, ki pa se vse bolj splošno uveljavlja. Poglejmo na primer, kaj je pomenila ponovna navzočnost jugoslovanskih komunistov v Varšavi. Niso bili na evropski konferenci v Karlovih Varih in ni naključje, da v Varšavi ni nihče hotel omenjati - in tudi ni omenjal - prejšnjih srečanj, kar naj bi pomenilo ravno to, da ne gre za nekakšno, odkupovanje ali za vračanje v prejšnje obdobje. Jugoslovanski komunisti niso sodelovali na evropskih srečanjih od leta 1957, ko so se sestali z drugimi komunističnimi in delavskimi partijami v Moskvi ob 40-letnici oktobrske revolucije. Vendar mora biti jasno, da zaradi tega nihče ne more trditi, da smo se nekako vrnili v leto 1957, in dodati: na srečo, ali: na žalost. Ne, tako ne smemo gledati na stvari.

Dobili in dali smo dokaze, da različne izkušnje, nacionalne posebnosti in avtonomno iskanje socialistične poti ne pomenijo mehničnega pojavljanja centrifugalnih sil. Če bi nas kdo vprašal, ali nas je več ali manj kot ob drugih prilikah, bi mu lahko odgovorili, da bomo nekaj več. Vendar pa moram to nekoliko podrobneje razložiti: ne samo, da je bilo število navzočih komunističnih in delavskih partij večje, temveč je morda tudi vsaka izmed njih dala večji prispevek, prispevek o resničnem pogledu v lastno nacionalno stvarnost. Zato nas veseli, da smo razočarali tiste, ki bi hoteli narediti bilanco varšavskega srečanja in ugotoviti, kdo so zmagovalci in kdo premaganci. Lahko rečemo, da se evropske komunistične in delavske partije danes podobno gibljejo ravno zato, ker nobena med njimi ne skuša doseči nemogoče identitete, zdi pa se tudi, da se vsi hočejo vse bolj prepričati, kakšne so možnosti za skupno delovanje. Tako je vsaka komunistična in delavska partija, ki je ostala zvesta sama

Skupna akcija KP Evrope

sebi, ne da bi se kakorkoli odpovedala fiziognomiji, ki jo je dobila v zgodovini, niti politiki, ki jo je izbrala samostojno, potrdila, da je mednarodna solidarnost temeljni element komunistične politike, atribut, ki se mu ni mogoče odpovedati, hkrati pa tudi jamstvo za moč.

VPRAŠANJE: Omenil si različne položaje komunističnih in delavskih partij v državah zahodne Evrope, v evropskih kapitalističnih državah. Tu nastane vprašanje, kakšno stališče naj zavzamejo komunistične in delavske partije teh držav ne samo do drugih sil delavskega gibanja v zahodni Evropi, temveč tudi celotnega komunističnega gibanja v Evropi. Vemo, da so komunistične partije evropskih socialističnih držav, začevši s KP Sovjetske zveze, razvijale stike s socialističnimi in socialdemokratskimi strankami. Ali lahko pričakujemo, da bo po varšavskem srečanju prišlo do odkritega pogovora s temi in drugimi silami?

ODGOVOR: Ko komunistične partije potrjujejo svojo funkcijo avantgarde, se seveda ne skušajo zapreti vase, še manj pa izolirati nasproti delavskemu gibanju in demokratičnemu gibanju v celoti. To zdaj ni novo vprašanje, pač pa je novo poudarjanje, da danes ne gre samo za trditve in namene.

Ko postavljamo vprašanje o zblizevanju socialističnih in krščanskih sil s komunističnim gibanjem, vprašanje o odnosih do osvobodilnih gibanj, ne opravljamo nikakršnega misijonarskega dela nasproti drugim. V Varšavi smo sedeli za isto mizo s francoskimi tovariši, ki so šli na predsedniške volitve s programom, ki je bil skupen s socialisti, z enotno socialistično stranko ter levimi radikali; sedeli smo za isto mizo tudi s portugalskimi tovariši, ki so v vladi skupaj s socialisti in predstavniki oboroženih sil; pa tudi s španskimi tovariši, ki so pred kratkim ustanovili enotno demokratično hunto. Tudi grška komunistična partija, ki je glede toliko aspektov v čisto posebnem položaju, je pomeben dejavnik komponente združene levice. Jugoslovanski tovariši so poudarili protiimperialistični značaj njihovega sodelovanja z neuvrščeni državami.

Mislím, da je bilo, kljub različnim položajem, splošno spoznanje, da je veliki evropski problem, ki ga moramo gledati odprtega duha in s političnim hotenjem, v tem, da poiščemo vse možnosti za zbliz-

ževaje komunističnih partij, socialistov in socialdemokratov, v prizadevanju, da bi na naši celini utrdili politiko varnosti, sodelovanja in napredka.

VPRAŠANJE: Bruseljska konferenca komunističnih partij zahodne Evrope februarja letos je že prinesla odprt pogovor, pa tudi politični predlog, naslovljen na socialiste in socialdemokrate, katerim se priznava ne samo osebnost, temveč tudi prispevek, ki ga morajo dati za demokratično in socialistično preobrazbo družbe v raznih državah zahodne Evrope. Kaj nam je novega prineslo varšavsko srečanje?

ODGOVOR: V resnici gre za različna momenta: enega, ki je specifičen za zahodno Evropo, ter drugega, ki je vseevropski. Mislím, da je to, da smo spet začeli pogovor v Varšavi ob navzočnosti komunističnih partij socialističnih držav, pomenilo, da ne gre za vprašanje, ki se tiče taktike in volilne spretnosti, temveč da gre - tako pač lahko rečemo - za zgodovinsko vprašanje delavskega in naprednega gibanja v Evropi. Kakšna so vprašanja, ki so lahko in morajo biti predmet skupne akcije? To je gotovo ena izmed tém te konference, ki bo morda zahtevala tudi posebno razpravo in morda celo posebne pripravljalne sestanke. Ne gre za to, da bi določili skupni program evropske socialistične družbe, temveč za to, da bi ugotovili, kaj imajo skupnega leve in demokratične sile v raznih delih Evrope, da bi dosegli takšen mir, v katerem bi se lahko razvil boj raznih ljudstev: za obrambo in razvoj demokracije, proti samovoljnim in fašističnim grožnjam, za napredne rešitve v interesu delavcev, za resnično sodelovanje. Potrebno je videti, kakšne so možnosti za sodelovanje s socialističnimi državami, pa tudi poiskati skupen predlog za razmerja do tretjega sveta, do proizvodnih surovin, razmerja, ki ne bi bila imperialistična in neokolonialistična.

VPRAŠANJE: V skupnem sporočilu o varšavskem srečanju je nakazanih nekaj velikih vprašanj: problemi miru, varnosti, sodelovanja in družbenega napredka. Kako bosta razčlenjeni analiza in razprava?

ODGOVOR: Odgovoriti zdaj bi pomenilo deloma napovedovati rezultat razprav, ki so še v teku. Ob sklepu varšavskega srečanja smo predlagali nov sestanek, na katerem bi podrobneje določili posamezne teme, prav tako strukturah, ki bi si prizadevali izogniti se posledicam, katere bi jih morali drugače vsi plačati. Kar zadeva krizo da danes ne bi bilo mogoče izčrpno naštetí vsega, kar bo obravnavala konferenca, mislím pa, da bi bilo vredno omeniti nekaj točk, ki so po mojem mnenju bistvene. Prva zadeva gospodarske in družbene krize v kapitalistični Evropi in odsev teh kriz prek trgovine na države socialistične Evrope pa tudi na tretji svet.

Čeprav naše delovanje ne namerava biti čisto propagandistično, se ne more

omejiti samo na opisovanje slabih strani kapitalistične Evrope in jih primerjati z drugačnim položajem v državah, kjer se gospodarstvo vodi po nekem načrtu in kjer ni razrednih nasprotij. Za politično in konkretno delovanje je potrebno raziskati, kakšna bi bila lahko skupna akcija socialističnih držav, naprednih demokratičnih sil in tistih, ki si postavljajo problem narodne neodvisnosti, da bi prišli do evropskega sodelovanja, ki bi upoštevalo razlike v političnih in družbenih strukturah, ki bi si prizadevali izogniti se posledicam, katere bi jih morali drugače vsi plačati. Kar zadeva krizo surovin npr. energije, je potrebno videti, ali je mogoče prikazati trejemu svetu linijo, ki bi se upala izsiljevanju ameriškega imperIALIZMA.

Gre namreč za avtonomne politike, politike obrambe evropske neodvisnosti nasproti imperialističnim ponudbam, ki skušajo narediti iz zahodne Evrope nkakšen privesek ameriškega imperializma. O evropskem vprašanju na splošno je pri raznih partijah precej različnih pogledov, predvsem v tem kritičnem trenutku za Evropsko gospodarsko skupnost po zmagi laburistov v Angliji. Tu smo ugotovili že v Bruslju, kjer smo ugotovili stališča raznih partij. Izhajati pa moramo iz splošne ugotovitve, da se danes nasprotuje evropskemu vprašanju, pri tem pa je potrebno upoštevati tudi to novo integracijo, ki je v teku, in na način, ki ne more biti prepričanja ponovitev iz preteklosti.

Druga skupina vprašanj zadeva varnost in razorožitev. Nekatero partije so poudarile, po mojem mnenju zelo utemeljeno, in tovariš Ponomarjev (KP Sovjetske zveze) je to omenil tudi v svojem govoru, da se politični rezultati popuščanja napetosti konkretizirajo samo, če jih lahko spremlja tudi razorožitev.

Treba je storiti vse, kar je v naših močeh, da bi pospešili proces, ki mora pripeljati do odprave vojaških blokov na naši celini. Tretja skupina problemov, ki smo jih mi in druge partije, med njimi tudi jugoslovanska, postavili kot evropske probleme, ki jih je potrebno skupno analizirati, so problemi miru v Sredozemlju, problemi sodelovanja z državami na afriški in azijski obali Sredozemskega morja.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047.
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Letna naročnina 1.500 lir.
Poštni tekoči račun 11/7000
Tisk: Tipo/offset Riva
lastnika: C. Facchetin in P. Zucca
Trst, Ul. Torrebiana 12

CENJENE NAROČNIKE, KI ŠE NISO PORAVNALI NAROČNINE, PROSIMO, NAI TO STORE ČIMPREJ, VSE DOSEDANJE NAROČNIKE PA VLJUDNO VABIMO, NAJ VPIŠEJO NAROČNINO ZA LETO 1975.